

Umetnost in mediji

UMETNOST V MEDIJIH

- pastiche – samoreferenčnost medijev
 - fotografija
 - pop art

Izjava o spoštovanju avtorskih pravic

- vse vsebine so predstavljene v okviru pravične uporabe za izobraževalne namene, izvirni avtorji ohranijo vse avtorske pravice
- RABA VSEH AVTORSKO ZAŠČITENIH VSEBIN V OKVIRU NAVODIL “PRAVIČNE UPORABE” IZ 17. IN 107. ČLENA ZAKONA ZDA. TAKE VSEBINE OSTANEJO AVTORSKA LASTNINA IZVIRNIH NOSILCEV IN JE NA TEM MESTU V PORABI SAMO ZA NAMENE IZOBRAŽEVANJA, PRIMERJAVE IN KRITIKE.
- NI NAMENA KRŠENJA ZAŠČITE AVTORSKIH PRAVIC

(citat)

- all materials presented under fair use for educational purposes, copyright reserved by the original owners.
- THE USE OF ANY COPYRIGHTED MATERIAL IS USED UNDER THE GUIDELINES OF "FAIR USE" IN TITLE 17 & 107 OF THE UNITED STATES CODE. SUCH MATERIAL REMAINS THE COPYRIGHT OF THE ORIGINAL HOLDER AND IS USED HERE FOR THE PURPOSES OF EDUCATION, COMPARISON, AND CRITICISM ONLY.
- NO INFRINGEMENT OF COPYRIGHT IS INTENDED

Pravična uporaba

- VIR “*Reclaiming Fair Use: How to Put Balance Back in Copyright*”, avtorja Patricia Aufderheide in Peter Jaszi
- Gibanje, ki izdaja iz svobode govora - svoboda govora je pravica!
- Razumevanje varovanja avtorske lastnine je v veliko primerih napačno: pravica do pravične uporabe je kot druge pravice
- Če razumete to logiko, nimate težav:
- Tako kot veste, kakšna je razlika med kritiko vlade in izdajo, ali med svobodo reproduktivnih pravic in obscenostjo
- Tudi pri spoštovanju intelektualne lastnine - upoštevati vodila, ki so v izhodišču pravične uporabe - inteligenco, avtonomijo, kot v drugih primerih.

Dodatni viri

- <http://www.educause.edu/blog/gbayne/EDUCAUSENow441CybersecurityAwa/239237>
- Oktober v ZDA - mesec kibervarnosti
- Kako uravnovežiti varovanje avtorskih pravic:
- Pogovor s pat aufderheide
- <http://www-cdn.educause.edu/sites/default/files/enow-44-oct11.mp3>

To pomembno

- Pri poučevanju - učna gradiva se ne morejo izogniti citiranju
- Pri sodobnem medijskem ustvarjanju - tudi tu prevladuje citiranje
- Različne oznake: kreativno prisvajanje, samplanje (glasba), citiranje, postmoderni brikolaž, ... pastiche

Pastiche: samoreferenčnost medijev

Sodobne medijske vsebine - črpajo iz
obstoječih medijskih vsebin
Tudi - iz klasičnih umetnosti

As ti tud not padu

- Skodelica kave - mjuzikal
- (iz 3. sezona, 13. oddaja)
- <http://poptv.si/multimedia/skodelica-kave-muzikal.html>

Samoreferenčnost medijev

- Reference

- Pop glasba - Bohemian Rhapsody, Queen
- Slovenska literarna klasika - Ivan Cankar
http://sl.wikipedia.org/wiki/Ivan_Cankar
- Skodelica kave (iz Moje življenje, zbirke črtic, prvič izšla 1920)

- Stili

- Mjuzikal
- Kostumska drama
- Amaterska gledališka predstava
- Video art

Slovenski oglasi

- Umetnost kot navdih za medijske vsebine - primeri (Video CD)
 - Droga, Barcaffè - Skodelica kave (režija Jaka Judnič, 2002) (CD - title 3)
 - Fiat - reklama za avtomobil (2001) - Martin Krpan (CD - title 2, title 4)
 - Šampionka - čistilno sredstvo - Martin Krpan (CD - title 1)
 - Dana Mirna, Zlati sok - Rdeča kapica (title 5)

Pojem umetnosti

- Tudi oglasi so umetnine
- Sami oglasi uporabljajo umetnost kot izhodišče
- Spremenjen pojem umetnosti - širši, bolj dostopen
- To se začne z mediji
- Prvi (tehnični) medij - fotografija

Zajtrk na travi

(primer)

Zajtrk na travi

- Le déjeuner sur l'herbe (izvirno Le Bain/Koplanje)
- Velika oljna slika Édouarda Maneta.
 - Naslikal med 1862 and 1863
 - Danes razstavljena v Musée d'Orsay v Parizu.

zgražanje

- Zaradi kontrasta med žensko goloto in dvema povsem oblečenima moškima izzvala zgražanje sodobnikov.

1982

- Slika osnova za fotografijo benda Bow Wow Wow na ovitku njihove plošče
- Izzvala nasprotovanja ker bila pevka Annabella Lwin v času fotografiranja mlajša od 15 let

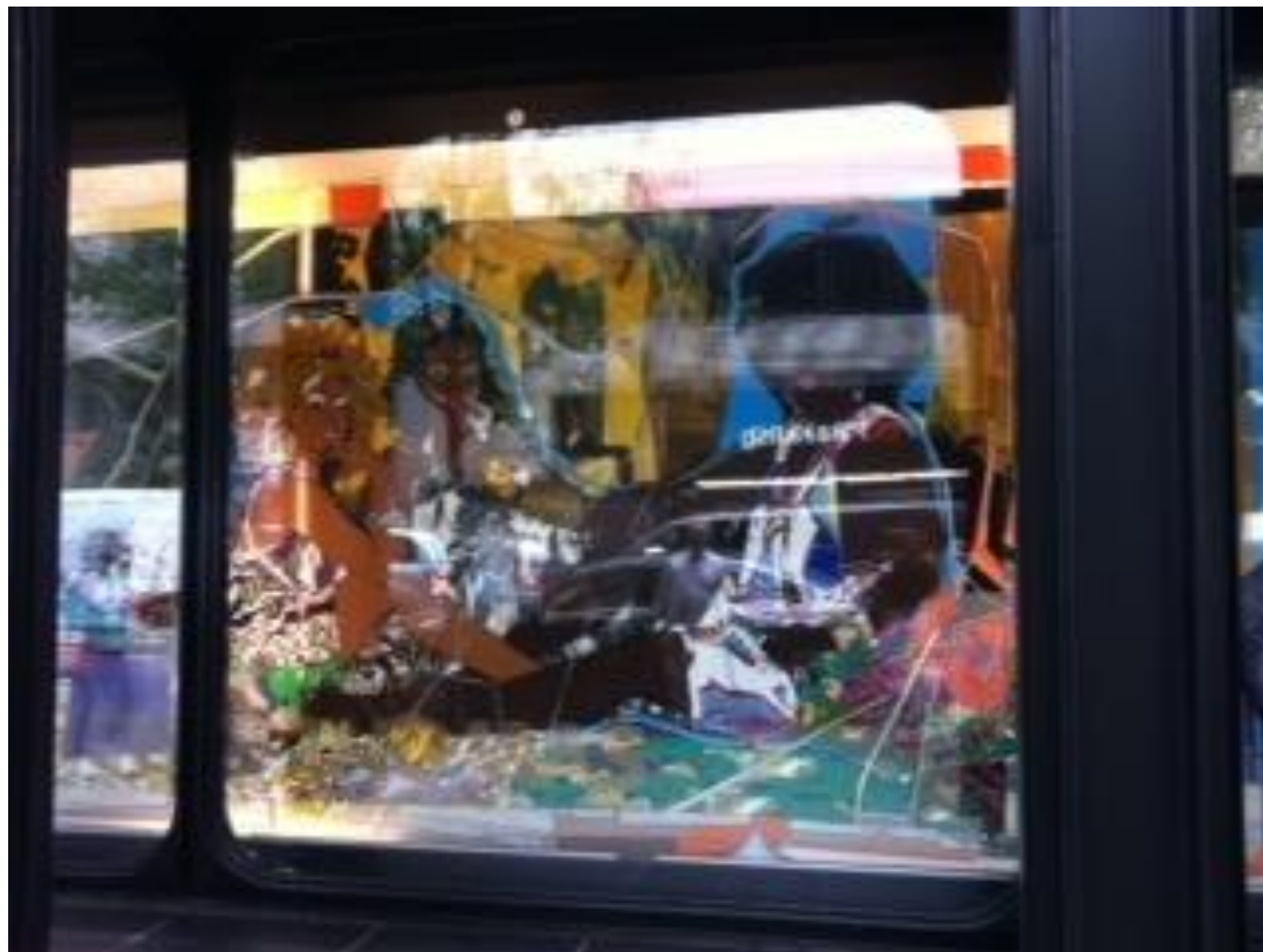
Druge “replike”

- Film Zajtrk v travi/ *Le Déjeuner sur l'herbe* (Jean Renoir, 1959)
- Posnet pod vplivom neposredne televizije v tistem času (sicer Renoir predstavnik francoskega filmskega impresionizma .. Več drugič)
- *Le déjeuner sur l'herbe: Les Tres Femmes Noires* (Mickalene Thomas, 2010)
- V izložbenem oknu menze Muzeja moderne umetnosti v New Yorku, na West 53rd Street

Le déjeuner sur l'herbe: Les Tres Femmes Noires
(Mickalene Thomas, 2010)

Izložbeno okno menze MOMA, New York, West 53rd Street, avgust 2011

Slika Zajtrk na travi - navdahnila sodobnike

- Pisatelj Emile Zola predstavil izmišljeno različico slike in vznemirjenje okrog nje
- v romanu Mojstrovina (L'Œuvre, 1885).
- V bran same slike zapisal

Zola o Zajtrku...

- “*Zajtrk na travi* je največje delo Édouard Maneta, v njem je uresničil sanje vsakega slikarja: postaviti osebe naravne velikosti v pokrajino.
- ...gola ženska je vznemirila javnost, ki na platnu vidi samo njo. Moj bog! Kakšna nespodobnost: povsem nepokrita ženska med dvema oblečenima moškima! Kaj takega svet še ni videl.
- To prepričanje je velika napaka, saj je v Louvreu najmanj petdeset slik, na katerih se skupaj nahajajo oblečeni in goli ljudje. A v Louvre nihče ne gre za to, da bi se vznemiril.

- Množica ne vidi velike umetnine...vidijo samo ljudi, ki so se pravkar kopali...
- Slikarji, zlasti Édouard Manet, ki je analitičen slikar, se ne obremenjujejo s temami, ki preganjajo množice; zanje je tema samo izgovor za slikanje, medtem ko za množico obstaja samo tema...
- To, kar bi morali videti na sliki, ni zajtrk na travi; je celotna pokrajina... Je, na kratko, ta široka kompozicija, polna atmosfere, ta kot narave, upodobljen s tako natančno enostavnostjo, ves ta občudovanja vreden pogled, v katerega je umetnik položil vse posebne in redke elemente, ki so v njem (Émile Zola, *Édouard Manet*, 1867)

Fotografija

- Slikarstvo ne upodablja samo tega, kar je na slikah
- Slike so metafore, govorijo o “nečem drugem”
- Podobno velja za fotografijo, le da se fotografija še veliko bolj približa “množicam”
 - je bolj dostopna
 - in jo lažje razumejo.

Nekaj o začetkih fotografije

- Fotografija se začne kot - družben
medij (ne kot znanost in ne kot
umetnost)

1. Ni prve fotografije

- Fotografija nima začetka
- Ni bila izumljena s strani le ene same osebe,
- Pač pa - so mnogi izumi sledili drug drugemu in povzročali nadaljnji razvoj
- Prav tako ni ene izvirne fotografije, ni “prve fotografije”.

2. Ni produkt znanosti

- Eden od izumiteljev bil Joseph Nicephore Niepce iz Chalon-sur-Saone v Franciji
 - svoje zgodnje poizkuse z zapisovanjem svetlobe pospešil, ko je izvedel za delo T. Wedgwooda iz Velike Britanije
 - potem pa je sodeloval z Louisom Daguerrom, tudi Francozom.
- Ideja, da fotografija združi znanost in umetnost.
- Vendar....citat
- “Niepce nikoli ne bi dobil sredstev po sistemu recenziranih znanstvenih člankov - imel je sanje, navdih, strast in prepričanje.”

...amaterji...

- Niepce ni bil znanstvenik, bil je amater, ..
- Njegovega odkritja tudi ni izkoristilo in naprej razvilo kako telo, ki financira znanost
- temveč mu ga je ukradel Daguerre, ki je bil komercialni scenski slikar in zabavljač.
-
- Zaradi svojih fotokemičnih, optičnih in fizičnih lastnosti fotografija velja za produkt znanosti,
- - dejansko bila produkt navdiha amaterjev, umetniškega navdušenja in komercialnega zabavljaštva.

3. Ni enega kraja izvora

- Prav tako izum fotografije ni samo francoski.
-
- Izumitelj procesa pozitiv/negativ, ki je v rabi še danes pri analogni fotografiji, je bil William Henry Fox Talbot, njegov prototip "kalotipije" sega v leto 1839 (Anglež).
-
- Izumitelj fotografije kot množičnega medija pa je bil Američan Georg Eastman, ki je ponudil 1888 kamere, ki so delovale tako, da si poslala film razviti v Eastmanovo tovarno ("you press the buton and we do the rest")

4. Družben medij

- Fotografija ni bila sprejeta kot znanstveni, pa tudi ne kot prvenstveno umetniški medij
- Temveč kot - DRUŽBENI medij.
- Na samem začetku (19. stol.) verjeli so, da bo to tudi vzgojni medij.
- 1. Država fotografije uporabljala za nadzor (osebne izkaznice)
- 2. Raba med ljudstvom vzpodbujala razvoj občutka, biti doma.

Nadzor - identifikacija

- Fotografije uporabljali za nadzor bolnikov v bolnišnicah (Salpetriere), da bi ugotovili, ali je iz obraza mogoče razbrati zločinsko naravo
- Z zbiranjem fotografij hoteli evidentirati zločince, da bi preprečili zločince povratnike
- Slednjič pa uvedli obvezno fotografiranje kar za vse ljudi....(osebni dokumenti s fotografijami)

Vzgoja - raba doma

- Vzgojitelji - domnevali, da bo fotografija “učiteljica družinskih vrednot”
- Kot kasneje televizija in domači filmi
- je tudi popularna fotografija najprej veljala za medij, ki bo ljudi udomačil
- in jih naučil - ne javne ali državljanjske - temveč zasebne discipline.
- PRIM - odlomek iz revje Macmillan's Magazine 1871:

Vizija...

- “V 20 stoletju bo pitje alkohola našlo nove nasprotnike
- - v filmu na uličnem vogalu
- - in brezžičnem radiu na domu
- - porast spretnosti in mehanskih opravil, še zlasti vožnja avtomobilov, bo prispeval k treznosti....

- “Kdorkoli ve, kakšna je vrednost družinske ljubezni med nižjimi razredi
- in ki je videl niz malih portretov, zloženih nad delavčevim kaminom, ki še vedno združuje “doma” tiste, ki so že odšli
- - sin je še v Kanado, hči je na delu, mali z zlatimi lasmi spi pod marjeticami, stari dedek je na deželi -
- bo najbrž čutil z menoj, da je v nasprotovanju družbenim in industrijskim silam, ki vsak dan kvarijo zdrave družinske odnose,
- fotografija naredila več za revne kot vsi človekoljubi tega sveta.”

- “Z najcenejšimi in najbolj natančnimi možnimi oblikami portretov
- je fotografija dejansko prinesla vsem razredom podaljšanje spominov na mrtve, odsotne, na minula leta, dogodke in vezi....”

Mediji - družinski

- Množični mediji - film, radio, avtomobil, fotografija - so vstopili v zgodovino kot nasprotje alkohola in promocija družinskega življenja:
 - kino civilizira ulične vogale
 - televizija domove,
 - vožnja avtomobilov promovira treznost in spretnost
 - fotografija varuje družino...

“udomačitev”

- Prve razlage so množične medije pojasnile kot družbene fenomene
- in to skozi načine, kot jih je uporabljala množična publika.
- Pojasnijo jih v smislu cenjenih družbenih in političnih ciljev.
 - Ti cilji so misionarski, prinašajo napredek, racionalno modernizacijo
 - v kateri je divje, hrupno prebivalstvo, ki se je v času industrializacije hudo razširilo
 - končno udomačeno, in prek izobraževanja zapeljano v domove, družino in treznost.

Zasebnost produkt

- Teoretiki poudarjajo, da je bila v 19. stoletju zasebna družbena, domača domena proizvodena - načrtovana - kot del nacionalne politike.
- Tudi množična komunikacija je bila sprejeta kot zaveznik v tem procesu
- Torej
- so bili mediji že zelo zgodaj vključeni v socialno politiko.

Ideologija biti doma

- Kino je prvi od teh medijev - s sovražnikom se bori na uličnem vogalu.
- Za njim radio, fotografija, pa tudi - paradoksalno - avtomobili,
- med urbanimi industrijskimi delavci oblikujejo ideologijo nemobilnosti
- ideologijo tega, da ostaneš doma.

DANES - bodite pozorni

To, kar razumemo kot varovanje zasebnosti
- gre za vnovično opredeljevanje sfere
ZASEBNOSTI (ki se bistveno razlikuje od
tiste v času vzpona kapitalizma in množičnih
medijev v 19. stoletju)

Bow wow wow - divji v naravi

- Naslov albuma:
- *“See Jungle! See Jungle!
Go Join Your Gang Yeah,
City All Over! Go Ape
Crazy!”*
- Divji v naravi
- - provokacija?
- Da bi to razumeli, potrebno poznati zgodovino umetnosti in medijev 20. stoletja....

Umetnost 20. stoletja

- Formalno - se prepleta z mediji
- Vsebinsko - kritika zasebnosti kot meščanske ideologije
- ...
- Preplet/sinteza:
- mediji ponesejo umetnost iz zasebnosti.

grafit po mestih

- umetnik Thomas Baumgärtel
- slika znak banane po mestih, da bi “označil tiste točke v mestu, ki dajejo videti dobro umetnost”

FRESHNESS.MAG.COM

banana

- <http://www.youtube.com/watch?v=0cWzxJvgWc8>
- The Velvet Underground & Nico - prvi album skupine The Velvet Underground in pevke Nico
- marca 1967 pri založbi Verve Records
- posneta 1966 v okviru "Exploding Plastic Inevitable" turneje multimedijskih dogodkov Andyja Warhola
- zaslovela zaradi eksperimentalnega zvoka pa tudi, ker obravnava mnoge sporne teme v besedilih
- danes velja za enega najbolj vplivnih albumov v zgodovini

zbirateljski predmet

- Andy Warhol oblikoval ovitek
- tudi produciral ploščo (financiral)
- kasneje oblikoval več drugih ovitkov
- Najbolj znan umetnik pop arta
- “boter pop arta”

Pop art

- Dokumentarec
- <http://www.youtube.com/watch?v=-lxcJsXyWtQ>
- Uvod v pop art /Introduction to Pop Art (2004)

Warhol - pop art

- Z abstraktnim ameriškim ekspresionizmom vstopi v svet umetnosti novo razumevanje podobe in prostora
- Opazovalec ima osrednjo vlogo, kajti umetnina brez opazovalca ni več mogoča
- Pop art, katerega vodilni predstavnik je Andy Warhol, je logično nadaljevanje razvoja abstraktnega ekspresionizma

Kritika medijev

- Tudi Warhol se ukvarja z zaznavanjem prostora in časa
- V svojih sitotiskih, ki imajo za predloge časopisne podobe pokaže, da je nekoristno iskati odnose, ki ustrezajo realnosti
- Onkraj teh podob ni nobene neodvisne realnosti.
- Iz podob se trudi izgnati pomen in na ta način razvija protiutež poročanju množičnih medijev.

„ čimdlje si človek ogleduje isto, tem
bolj izginja pomen in tem bolj
zadovoljno in prazno se človek
počuti”

Andy Warhol

Warhol - filmi

- Kritika Hollywooda kot iluzionistične mašinerije
- Temu nasproti postavlja deziluzionizem, v katerem film vrača k fizičnemu
- Filme upočasnjuje, se igra s časom in na ta način oblikuje nov prostor za zaznavanje.
- Ne uporablja h'woodskih fotografij (tudi pri M. Monroe ne)
- Svoje filme oblikuje na ne-h'woodski način.

Začetki

- Med 1962 in 1968 posnel čez 60 filmov in čez 500 kratkih čb portretov obiskovalcev Tovarne (Factory)
- 1962 začel znamenito serijo statičnih filmov:
 - Spi (Sleep) spremlja pesnika Johna Giorna med spanjem, 6 ur
 - Jej (Eat) kaže 45 minut človeka, ki je gobo
 - Poljub (Kiss) kaže poljubljanje
 - Blow Job je dolg 35 minut, nepretrgoma kaže posnetek obraza Deverena Bookwalterja med oralnim seksom s filmarjem Willardom Maasom, čeprav kamera tega ne pokaže
 - Empire iz 1964 vsebuje 8 urni posnetek nebotičnika Empire State Building v New Yorku

http://www.youtube.com/watch?v=iGr_ccmjb1g&feature=related

filmi

- Batman Dracula (1964)
 - ker ni imel pravic lastnika stripa je film predvajal samo na razstavah - tako začel revival Dracule, ki traja še danes
- Chelsea Girls (1966)
 - tudi formalna inovacija, saj je vključeval dva 16mm filma, projicirana sočasno, ki sta kazala dve različni zgodbi, jakost zvoka enega oziroma drugega se je izmenjevala v projekcijski dvorani.
- Pseudo western Osamljeni kavboji (1968) in drugi
 - dokumentirali gay podzemlje in camp kulturo, bili pomembni dokumenti prepletanja umetnosti in spolnosti
 - Blue Movie (1969) 33 minut kaže zvezdnico Viva v postelji z moškim, to zadnji film, ki ga je W. režiral - veljal za škandaloznega zaradi odkrite spolnosti, Viva dolgo let ni dala dovoljenja za javno predvajanje (prvič 2005)

Morrissey

- Po tem, ko bil leta 1968 ustreljen, Warhol ni več snemal
- Paul Morrissey, prej njegov asistent, prevzel režiranje filmov v Tovarni (Factory) - bolj mejnstrim, pripovedni filmi
- Znameniti "exploitation" filmi Flesh, Trash in Heat
- V vseh glavno vlogo igra Joe Dallesandro (velika zvezda tudi v Evropi)
- Zgodnja 1970ta - mnoge filme vzeli iz prometa sami Warhol in prijatelji - šele po W. smrti so jih restavriral, znova jih predvajajo festivali, nekatere TV postaje, nekateri dostopni tudi na DVD.

<http://www.youtube.com/watch?v=mXbUzYdNv7w&feature=related>

- Izvirni napovednik za Meso (Flesh, 1968) - režijski prvenec Paula Morrisseyja
- Joe Dallesandro igra newyorškega moškega prostituta (hustlerja), ki ga je na ulico poslala njegova žena lezbijka, ker potrebuje denar, da bi financirala splav svoje punce.

Slovenija

- Nima pop arta
- Dve skupini, ki podobno kot Warhol in Factory širita okvire umetnosti
- OHO
- NSK